

UGYE JÓ ITT?

Amikor a vér szava helyett a szeretet szava dönt

Megrázó olvasmányélményt jelentett számomra MICHAELA VON MARCARD *A rokokó, avagy kísérlet az emberi szíven* című alkotásával való ismerkedés, mely a címben jelzett korszak idilli közegének árnyoldalát is fellebbenti. A rokokó embere a nagy nyilvánosság elől menekülve, az önmaga által teremtett, személyes kis „szemétdombján” játssza el az életet. Szegényes, művinek tetsző életútja során azonban végig gondosan ügyel arra, hogy érzelmeket ne tanúsítson, hiszen az elmarasztalandó, sőt bűn! Ebben a közegben a gyerek is jelentéktelen játékszer csupán. Ezt igazolja a következő idézet is:

„A „gyerekeknek semmi keresnivalójuk a felnőttek gondolataiban és érzelmeiben. (...) A kicsiket kora reggel bepelenkázzák és megetetik, hogy azután egész nap a saját ürülékükben fetrengve, az éhségtől ordítva várják dajkájuk kései érkezését, aki a földeken dolgozik, vagy napszámosként keresi meg szűkös fizetségét. Azonkívül, hogy semmiféle emberi hangban és figyelmességben nem részesülnek, és szükségleteik kielégítése kilátástalan, az újszülöttek életük első három-négy hónapjában ráadásul még teljes mozdulatlanságra is vannak ítélve. Ugyanis nem pelenkázzák, hanem betekerik őket. Ez az egész testet beborító kötéshez hasonlatos, amellyel a kicsinyeket szoros csomaggyá göngyölik össze...”

Az a legvalószínűbb, hogy az ilyen környezetben, nem megfelelő gondoskodás mellett cseperedő gyerekek nagy része korán elhunyt. Nemcsak a helytelen táplálás vagy ruházás okán érte őket oly hamar utol a halál, hanem mert ennél sokkal több kell egy gyerek normális fejlődéséhez. Kell a szép szó, a simogatás, az ölelés, és mindebből nem jutott a XVII. században élt kicsiknek. Sajnos azonban ma is sok gyermek nélkülözi a szeretetteljes, féltő gondoskodást. Gyerekek lenni korunkban is kisebbségi létet jelent. Főleg azoknak a gyerekeknek kell a kisebbségi helyzettel szembenéznük, akik kénytelenek nélkülözni a vér szerinti szüleik gondoskodását. Szerbiában jelenleg 2000 ilyen gyermek van gyermekotthonban elhelyezve, 1700-an pedig nevelőszülőknél, családokban élnek. Közöttük vannak ideiglenesen elhelyezettek, átmeneti nevelésben,

gondozásban, és tartós nevelésben részesülők is. Mindnyájuk esetében azonban közös, hogy joguk van a megfelelő gyermekvédelemre és a családi életre! A cél az, hogy a vér szerinti családba tudjanak visszakerülni. Ha ez nem lehetséges, keresni kell egy másik járható utat...

Nevelőszülő kerestetik! Legyen Ön is nevelőszülő! Ezzel a felszólítással (inkább kéréssel) fordult nemrégiben a szerbiai családvédelmi minisztérium a lakossághoz. Kezdeményezésük célja, hogy minden nevelőotthonba kényszerült vagy nem megfelelő szülői ellátásban részesülő gyerek családotknál találjon otthonra. Szerte Vajdaságban plakátok, tájékoztató nyomtatványok hívták fel a figyelmet erre a jótékony szerepvállalási lehetőségre, így Topolyán is megkezdődött a népszerűsítési akció.

– Nevelőszülő lehet az a családcentrikus, gyermekszerető egyén, aki fel tudja vállalni, hogy átmenetileg, esetleg hosszabb időn keresztül tartósan neveli más gyermekét, gondoskodik róla anélkül, hogy örökbe fogadná. Akár a gyermek 26. életévéig, vagyis egyetemi tanulmányai befejezéséig is tarthat a nevelőszülő gondoskodása az állam támogatásával. Miután meggyőződünk arról, hogy a nevelőszülő megfelelő életkörülményekkel rendelkezik a gyerekneveléshez, tud békés és szeretetteljes közeget teremteni a legtöbbször sérült, depressziós, jelentős lelki és akár fizikai bántalmazást is megélt gyerekek számára, létrejöhet a kapcsolatvétel a gyerek és jövődöbéli nevelője között. Különböző képzettséggel és iskolai végzettséggel rendelkező személyek vállalhatják ezt a feladatot. Egyedülálló személyek vagy családok is lehetnek nevelőszülők, sőt még az állandó munkaviszony sem feltétel esetükben. Aki már összeütöközésben állt a törvénnyel, vagy nem tud biztonságos életkörülményeket biztosítani, azt el kell utasítanunk. Egy nevelőszülőnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a gyermek, akinek a gondozását vállalja, állandó kapcsolatot tarthasson fenn a vér szerinti szüleivel. A szociális központ dolgozóival együtt azon kell fáradoznia, hogy a gondozott gyermek visszakerülhessen a biológiai szüleivel! – tájékoztat SMILJA VUJIĆ, a topolyai szociális védelmi központ igazgatója.

Az igazgatónővel való beszélgetés során felmerült bennem a kérdés: Vajon minden esetben helyes-e, ha a vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartás intenzív marad? Még olyan esetben is, amikor a gyerek súlyos bántalmazásnak, esetleg zaklatásnak volt kitéve? A nevelőszülők sok esetben a családjukba fogadott gyereket örökbe is fogadnák. Erre azonban csak ritkán kerülhet sor. Csupán az a gyermek fogadható örökbe (Topolyán, az igazgatónő elmondása szerint ötéves korig), akinek esetében a biológiai szülők lemondanak a gyermekükhöz fűződő jogaikról. Szomorú, hogy a vér szerinti szülők sok esetben csupán dacból ragasz-

kodnak gyermekeikhez, de az irántuk való érdeklődésük kimerül egy felszínes látszatkapcsolatban, nevelésükből ki sem veszik a részüket. Előfordulhat, hogy ilyen magatartással a gyermekeik esélyeit csökkentik egy minőségesebb, teljesebb életre. A nevelőszülői szerepet vállalóknak ezzel tisztában kell lenniük, és azzal a lehetőséggel is számolniuk kell, hogy jelenlétük a szülői gondoskodást nélkülöző gyerek életében akár rövid életű is lehet. Az elválás mindig sok nehézséggel, lelki megrázkódtatással jár, és sajnos csak ritkán következik be az, hogy a kis „védenc” úgy kerül ki a „pótcsalád” kötelékéből, hogy a saját családja szeretetét és gondoskodását élvezhetné a továbbiakban...

Jelenleg – szűkebb térségünket szemlélve – Szabadkán él a leginkább a nevelőszülői szerepvállalás hagyománya. Itt eddig 1500 gyermek nevelését oldották meg ily módon. Jelenleg 130 nevelőszülőnél mintegy 200 gyerek lakik, az utóbbi hónapokban pedig még több mint hetven személy jelentkezett, hogy vállalna gyermeket. Topolyán a már gyakorló és a jövőben nevelőszülőiséget vállalók száma kevesebb: jelenleg 30 másfél és huszonöt év közötti gyermek részesül a családi gondoskodás ezen formájában. Az utóbbi néhány hónapban azonban ebben a kisvárosban is megnőtt a nevelőszülőiség iránt érdeklődők száma. Rövid időn belül Topolya községben 30, az ahhoz közeli Kishegyesen pedig 3 jelentkező kereste fel a szociális központot azzal a kéréssel; tegyék lehetővé számára, hogy gondozást, megfelelő ellátást nélkülöző gyereket vehessen gondjaiba. A nevelőszülők anyagi és erkölcsi megbecsülése az ezt megelőző időszakban háttérbe szorult, ezzel egyszerre pedig a nevelőszülői hálózat működtetése és fejlesztése terén is lemaradás következett be. 2003. november elsejétől a szerbiai szociálisügyi minisztérium a gyermekek érdekét szem előtt tartva, az eddigi támogatás mértékét figyelembe véve jelentősen növelte a nevelőszülőnek járó állami segély összegét. Talán az érdeklődők körében tapasztalt hirtelen létszámnövekedés ennek is köszönhető. A nevelőszülők ezentúl nem nélkülözik majd a gyermekgondozási segélyt, a nevelői jutalmat, és ami újdonságnak számít: a felsorolt támogatási módokat mellett a nevelőszülő jogosult lesz a nyugdíjbiztosítási járulék fizetésére is.

– Természetesen az elsődleges felmérések után minden jelentkezőnél családlátogatást teszünk, majd ha a jelentkező személyi jegyeit, jellembeli tulajdonságait és lakhatási körülményeit megfelelőnek ítéljük, akkor a leendő nevelőszülők képzésben vesznek részt, amelynek során elméleti és gyakorlati jellegű ismeretekkel látják el őket a szakemberek annak érdekében, hogy az új szerepkörben minél sikeresebben helyt tudjanak állni. Jelenleg Topolyán nem szerveznek ilyen felkészítő előadásokat, de a

közeli Szabadkán erre lehetőség nyílik, sőt az érdekeltek magyar nyelven Adán is részesülhetnek ilyen képzésben.

A nevelőszülői feladat ellátásához szükséges készségek fejlesztése mellett a tanfolyamok célja az is, hogy a résztvevők a képzés során, az ismeretek elsajátításával egy időben maguk ismerjék fel, vajon alkalmasak-e a nevelőszülői feladatok ellátására. A nevelőszülőknek komoly, nehéz, sokszor emberpróbáló feladatokkal kell megbirkózniuk, így nélkülözhetetlen, hogy benső indíttatásból fakadó vágy élessze fel a vállalkozó kedvet. Az olyan kis közösségben, mint Topolya, még ma is érthetetlenül nézik, sőt gyakran el is ítélik azokat, akik a sajátjaik mellett (vagy „magánzóként”) mások gyerekeinek nevelését vállalják. Nem becsülik, tisztelik őket kellőképpen. Erről magam is meggyőződtem. Nehezen tudtam kapcsolatot létesíteni a leendő vagy már gyakorlott topolyai nevelőszülőkkel. Többen elutasítottak A nyilvánossággal nem kívánták megosztani tapasztalataikat. Természetesen sikerélményben is volt részem, de lehetséges interjúalanyaim elutasító magatartása, hallgatása is sokatmondó volt számomra. Abban a hitemben erősített meg, hogy a kisvárosi közeg csak nagyon nehezen vállalkozik arra, hogy befogadjon számára sokszor érthetetlennek tűnő, újszerű kezdeményezéseket, azok térhódítását pedig sokszor még gátolja is. A környezet azt sem nézi jó szemmel, ha például a szomszédságba hangoz, nevetlen, „problémás idegen” gyerek kerül. A rossz szociális közeg mentális retardáltságot is eredményezhet. A sérült gyerekeket minden esetben nehezen fogadja be környezetük. A szülői házat elhagyni kényszerülöket a legtöbben bűnelkövetésre termettnek is tartják, ami a szűkebb környezet részéről félelemből táplálkozó elutasítást is kiválthat. Ezzel együtt a legrosszabb esetben még magát a nevelőszülőt is kirekeszthetik. Nekik a környezetük kiváltotta nehézségekkel ugyanazon időpontban kell szembenézniük, amikor életük egyik legnehezebb harcát is vívják: kapcsolatot próbálnak teremteni a jövővénnyel!

Az otthonuktól elszakadt, bátortalan, kéteylekkel teli gyerekek nehezen alkalmazkodnak, illetve illeszkednek be a nevelőszülő teremtette világba. Egyik beszélgetőtársam, ZSUZA már többször is megvívta ezt a harcot. Jólesik látnom, hogy cseppet sem kiábrándult, nem küzd kéteylekkel. Büszke arra, hogy nevelt lánya hozzá mint anyjához fordul, és gyermeki szeretetet táplál iránta. Tisztában van azonban azzal, hogy a vér szava nagyon erős, és a gyermeke számára biológiai szülei sohasem válhatnak jelentéktelen tényezővé. Az azokkal való kapcsolattartást férjével együtt maguk szorgalmazták. Nem sok sikerrel jártak... Az édesanya külföldön keresett boldogulást, lánya nélkül. Azok közé a szülők közé sorolható, akiket a látszatkapcsolat kielégít. Nevelt lányuk édesapját

az alkohol tartja fogságában, amely még a lányhoz való közeledést sem engedélyezi. A megélt sikertelenségek a fiatal lány lelki egyensúlyát folyamatosan megingatják, rendkívül felkavarják a szülei vel való találkozások. Zsuzsa feladatának, kötelességének érzi, hogy segítsen feldolgozni a gyermekkel együtt a viszontagságos múltat, segíteni az esetleges homály megszüntetését a jelenben való jobb eligazodás reményében. Közös munkával a lelki sérüléseket sikeresen orvosolni lehet. Számára nincs nagyobb érték, mint emberi életekbe befektetni!

Otthonukba lépve kellemes légkör fogad. Egy csinos, fiatal, mosolygós lány nyit ajtót, majd elviharzik vőlegényéhez. Később kiderül: ő volt Patrícia, akit családja hat éve fogadott be, és most készül férjhez adni. Nem sokkal később a hatéves Márk tér haza édesapjával sárkányeregetésből. Az ő első édesanyjához intézett szava: „Hol van Pácsi?” Így becézi nővérkéjét...

Zsuzsáéknál nem ritka az Istenhez és az egymáshoz való ragaszkodás kifejezése, szavakban, tettekben egyaránt. A „szeretlek” olyan gyakran hangzik el, mint az ima. A házaspár a topolyai Golgota keresztény gyülekezetben vállal vezető szerepet. A gyülekezeten keresztül ismerték meg, majd karolták fel Patríciát.

– Patrícia jó képességű diákként nagyon rosszul teljesített az iskolában. Miután erről tudomást szereztem, felajánlottam: segítek a tanulásban a nehézségek leküzdése érdekében. Abban az időszakban Márk fiammal voltam állapotos, így a kicsi érkezését is közösen vártuk. Kezdetben csak délutánokat töltött nálunk, de hamar a család részévé vált. A NATO-légicsapások ideje alatt már szorgalmaztam: biztonsága érdekében maradjon nálunk. Az édesapja, aki mindig vetélytársat látott a lányában, és azon mesterkedett, hogy elnyomja őt, nagyon nehezen fogadta el az új helyzetet. Lázadt ellene. Az édesanyjában időközönként feltámadt az „anyai érzés”. Ilyenkor azzal hozakodott elő, hogy magához vennie a lányát. Nem volt ez komoly elhatározás. Ez abból is látszik, hogy végül be sem következett. Patrícia nehezen kezelhető volt, önbizalomhiányban szenvedett, és viselkedési problémákkal is küszködött. Ez több ízben vezetett konfliktushoz, de mint jó esetben a „rendes” családoknál, nálunk is a kitartás és az egymáshoz való ragaszkodás sikert eredményezett. Mivel csupán tíz évvel vagyok idősebb nála, kapcsolatunk több és talán mélyebb is lehet a hagyományos anya-lánya viszonynál. Én Patrícia nővére és barátnője is lehetek. Komoly teljesítmény, de ugyanakkor nagy öröm, hogy mellettünk egy szürke kis egér öntudatos fiatal lánnyá serdült, aki lassan egyetemi tanulmányai végéhez közeledik, és egyben házasságkötésre is készül. Büszke vagyok arra, hogy anyjának érez!

Patrícia és Márk viszonya nagyon jól alakult. Ebben az is közrejátszott, hogy a kislány már a kicsi Márk születését megelőzően bekerült a családba. Bár mindig rendkívül vonzódtak egymáshoz, a lányba Zsuzsa elmondása szerint az irigység is felütötte a fejét, hiszen feltette a kérdést: vajon ő, a kisfiúval ellentétben miért nem érdemelte ki azt, hogy szerető és gondoskodó családba szülessen? Idővel, ahogy mindinkább közelebb került a családhoz, sikerült megértetniük vele: a saját gyereküknek tekintik.

– Olyan jóleső érzés, amikor a férjem a lányaként mutatja be Patrícát... Ez többször eredményezett megmosolyogtató helyzetet, hisz az emberek furcsállják, hogy anya és lánya egy korosztályból valók... – vallja Zsuzsa.

Beszélgetésünk során kifejtette a hivatásos nevelőszülői szerepvállalásról kialakított véleményét. Szerinte a hivatásos nevelőszülő otthonában, ahol egyszerre több gyerek legtöbbször csupán rövid ideig tartózkodik, nem lehetséges kialakítani minden egyes nevelttel olyan kapcsolatot, bensőséges viszonyt, mely egy életre szól. Az sem lehetséges, hogy a szülői gondoskodást nélkülöző, érzelmileg sérült gyerekek minden olyan családban hasonló ütemben legyenek képesek lelkikben megújulni, fejlődni ahol vállalják a nevelésüket. Személyes példáján igazolta ezt, és kifejtette, hogy az átmeneti, csak rövid ideig tartó szerepvállalást nevelőszülőként nem érzi sajátjának. Ideiglenesen már vállalták néhány hónapra egy olyan testvérpár gondozását, akik az apai erőszak elől menekültek. Az együtt töltött időszak alatt azonban az állandó, komoly munkához szoktatott gyerekek nem tudtak, nem akartak lemondani a munkáról a tanulás rovására, kifordultak önmagukból. Jelenleg egy másik családnál, ahol a testvérpár már huzamosabb ideje él, sikerült igazi otthonra találniuk.

Korábban azt feltételeztem, hogy az emberek szemében, akik fel kívánják karolni az elesett, gondoskodást igénylő gyerekeket, a nevelőszülői szerepvállalás az örökbefogadásnál talán kevésbé tűnik összetett, felelősségteljes feladatnak. A Zsuzsánál töltött idő, a vele való beszélgetés azonban meggyőzött arról, hogy a nevelőszülőség felérhet egy örökbefogadással. Ez is egy magasabb szintje a szülői kötelezettségvállalásnak, amely, ha szívvel-lélekkel végzik, tiszteletet érdemlő. Ebben a hitemben erősített meg MACA nénivel való találkozásom, amikor a több mint 20 éve gyakorló nevelőszülőként élő asszony osztotta meg velem gondolatait.

– A fiam egyévesen került hozzám. Akkoriban gyermekmegőrzéssel foglalatoskodtam. Olyan kicsik felügyeletét vállaltam, akiknek a szülei szinte egész nap dolgoztak megélhetésükért. Köztük volt a nevelt fiam

édesapja is, aki, miután felesége elhagyta, egyedül gondoskodott a gyerekekről. Kezdetben csak napközben vigyáztam a kicsire, majd egyre többet „felejtődött” nálam. Kezdetben meg sem fordult a fejemben, hogy nevelőszülőjévé váljak. Később, amikor aztán erre az elhatározásra jutottam, tulajdonképpen nem éreztem, hogy bármiféle változás állt volna be a kapcsolatunkban, vagy a hozzá való viszonyulásomban. A nevelőszülői státusz felvállalása csupán formalitás volt, jogi alapokat biztosított. Megnyugtató. A gyermekem ötéves koráig kitarítottam azon elgondolásom mellett, hogy csak ideiglenesen vállalom a nevelését. Az édesapa akkoriban költözött ugyanis Szlovéniába, hogy ott teremtsen otthont, szerezzen állandó munkát. Ígérte, ha ez bekövetkezik, magához veszi a fiát. Erre a lépésére azonban nem kerülhetett sor, ugyanis váratlanul meghalt. A kislíú ezt követően intézetbe került volna, ha akkor és ott nem hozok határozott döntést. Ezt nem engedhetem! Nem hagyhatom, fordult meg a fejemben. Nem volt nehéz így döntenem, hiszen a kétségbeesett kisgyerek maga is könyörgött: „Mama, ugye te nem adsz oda senkinek?” Szinte ma is hallom, ahogy arra kér, ne hagyjam el. Férjem és akkor húszéves lányom is támogatta ötletem.

– Az édesanya szinte sohasem tűnt fel az életünkben, bár egyszer határozott elképzeléssel keresett fel bennünket. Magához kívánta venni a fiút. Ez közvetlenül az után történt, hogy az édesapa halálát követően a bíróság azt a határozatot hozta, hogy a kiskorú gyermeknek a tanulmányai befejezéséig az édesapa nyugdíját utalták át havi rendszerességgel... Fellelhető a két dolog közötti összefüggés! Mégsem ítélték azonban az édesanyjának a fiamat, ugyanis rendezetlennek találták az életkörülményeit. Később aztán le is mondott az anyai jogairól, és nem is jelentkezett, úgyhogy a gyerekeknek nincsenek is emlékei a vér szerinti anyukájáról. A nevelt fiam ma már felnőtt férfi. Most is a családi házban él. Szorgalmasan, felelősségteljesen végzi a munkáját. Kapcsolata a testvérével és a vele csaknem egykorú unokámmal is ideális. Nem bántam meg, hogy vállaltam gondozását. Azt hiszem, még nagyobb figyelemmel is viseltetem iránta, mint a vér szerinti gyerekem iránt, hiszen amikor ránéztem, az árvaságán mindig megesezt a szívem. Úgy szerettem és védelmeztem, mint a sajátomat! Sikerélménynek könyvelem el, hogy a környezetem is értékeli azt, ahogy élek, és amit teszek. Egy leendő nevelőszülő nemrégiben a tanácsomat is kérte!

A nevelőszülői szerepvállalást nehéz, lelkiileg is megterhelő procedúra előzi meg, melynek során a szakemberek felméri, hogy a jelentkezők alkalmasak-e feladatvállalásra. Azt hiszem, erre a nevelőszülők számára sokszor küzdelmes, várakozással teli időszakra azonban szükség

van – erről beszélgetőtársaim is meggyőztek –, hiszen lehetséges, hogy valakit csupán az ezzel a „munkával” járó anyagi nyereség vonz. Azok a leendő nevelőszülők viszont, akiknek megingathatatlan az elhatározásuk, vállalják a megmérettetést, és sokszor még környezetük rosszállását is. A topolyai FÁBRIK család nagy lelkesedéssel várja már azt a pillanatot, amikor majd két gyönyörű kislánnyal bővül a család, hogy végre teljes legyen. Három felnőtt fiuk van, akik támogatják szüleik elgondolását. Ők is várják a kistestvéreket!

– Sokan nem értik, hogy háromgyerekes apaként hogyan motiválhat a nevelőszülői szerepvállalásra az, hogy lesz lányom... Pedig így igaz. Szeretnék lánygyermekes apává válni. A feleségemmel együtt úgy érezzük, hogy most, amikor a fiaink lassan kiszállnak a családi fészekből, hiányozni fog a zsbongás, a gyermeki kacaj. Képesnek érezzük magunkat arra, hogy vállaljuk olyan gyerekek gondozását, akikről szüleik lemondanak. Hajlandók vagyunk változni, fejlődni, akár életkörülményeinken is változtatni, hogy átélhessük azt az új élményt, amelyet a nevelőszülőség jelent majd. Várjuk, hogy a szociális központban elbírálják kérelmünket, és részt vehessünk a képzésben.

Fabrikék a többi leendő nevelőszülőhöz hasonlóan állandó kapcsolatot tartanak fenn a szociális központtal a várakozás időszakában. A kapcsolattartás azonban a későbbiekben sem szűnik meg. Smilja Vujić igazgatónő elmondása szerint a gyermekek védelmének érdekében szakembereik a családi elhelyezést követően is figyelemmel kísérik a nevelt gyerekek életének alakulását. Gondoskodásuk nem szűnik meg! Ők segítik és szervezik meg a későbbiekben a vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartást is. Szerintem nagyon hasznos lenne, ha a hasonló gondokkal és tapasztalatokkal rendelkező nevelőszülőket és nevelt gyermekeiket is megismertetnék egymással. Rendszeres találkozásaik során, közös programok, kirándulások keretében létrejöhetne egy gyümölcsöző kapcsolat a „sorstársak” között, amely segíthetné őket, hogy a családon belüli konfliktushelyzeteket, vagy a környezettől elszenvedett sérelmeket könnyebben feldolgozhassák. Szép lenne, ha ilyen alkalmakkor, tartalmas beszélgetések során a gyerekek arról számolhatnának be, hogy a családi fészekben, ahová menekülni kényszerültek, olyan jó...

